

Devlet Bakam Nevzat ERCAN İle Hac Üzerine...

Gaffar TETİK
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Hac!... islamın bes şartından biri. Her yıl dili ayrı, rengi ayrı, ırkı ayrı milyonlarca müslümanın, dünyanın yedi iklim dürt bucağından gelip, bembeyaz ihramları içinde: "Buyur Allah'ım buyur! Davetine sözüm ve özümle tekrar tekrar uydum, emrine boyun eğdim. Rabbim! Senin davetine uymak boynumun borcudur. Senin esin ve ortağın yoktur. Rabbim! Bütün varlığımla Sana yöneldim. Hamd Senin, nimet Senin, mülk de Senin. Bütün bunlarda esin ve ortağın yoktur Senin" yalvarışlarıyla, göz ve gönül yaşlarının ak güvercinler gibi "buu, buu" tara karıştırıldığı kutsal mekan...

Kâbede gönüller yıkanır; Safa ile Merve'de susuzluktan çatlayan dudaklar "zemzem" le hasretine kavuşur, Arafat'ta istiğfarlar kalpleri billurlaştırır, Mina'da kurbanla kötü düşünceler kesilip atılır; şeytan taslamakla nefsi ve şeytanî duygulardan uzaklaşılır; tertemiz, anasından ilk doğduğu günkü gibi ak-pak olunur.

Tabiidir ki ayrı ülke ve iklim şartlarında yapılan bu kutsal ibadet görevi sırasında, çeşitli zorluklarla karşılaşılır.

Bunun yanında, ibadetin yapıldığı bölge olan Suudi Arabistan Hükümeti'nin getirdiği bir "kota" uygulaması vardır ve basta Cumhurbaşkanımız olmak üzere Hükümetlerimiz, Başkanlığımız, genişleyen nüfus göz önüne alındığında, 1987 yılında ülkemize verilen 60 bin kotanın artırılması için gayret harcarlar.

1998 yılı içinde de konuya tertemiz bir inançla ve hassasiyetle eğilen Diyanetten sorumlu Devlet Bakanı Nevzat ERCAN, beraberinde Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri YILMAZ, Başkan Yardımcısı Halit GÜLER, Hac Dairesi Başkanı Mehmet Zeki ARSLAN ile birlikte 1997 yılı Haccında Kota'nın artırılmasını, Türk hacılarına çeşitli kolaylıkların sağlanmasını görüşmek üzere 3-11 Kasım 1996 tarihlerinde Suudi Arabistan'a gittiler, Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL'in, Başbakan Prof.Dr. Necmettin ERBAKAN'ın sözlü mesajlarını, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Tansu ÇİLLER'in bu konu içerikli mektubunu, Suudi Devleti yetkililerine arz ettiler, Hükümet yetkilileriyle görüşüp konuştular.

Az zaman sonra Suudi Arabistan Hac Bakanı Abdullah bin Muhammed SEFER, Devlet Bakanı Nevzat ERCAN'ın davetlisi olarak, 27 Kasım 1997 tarihinde Türkiye'ye geldi. Basına kapalı ve açık görüşmeler yapıldı, konuşuldu, tartışıldı.

Neler konuşuldu, hangi kararlar alındı? 1997 yılı Hac ibadeti organizasyonunda nasıl bir seyir takip edilecek? Hararetli tartışmalar yapılıyor televizyonlarda ve basında sık sık...

Konuyu, gerçekten ihlas, hassasiyet ve samimiyetle takip eden Devlet Bakanı Nevzat ERCAN ile enine-boyuna görüştük:

◆◆◆

◆ Sayın Bakanım! 1997 yılı Hac ibadeti ile ilgili olarak siz, Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri YILMAZ ve bir heyetle birlikte Suudi Arabistan'a gittiniz. Akabinde Suud Hac Bakanı Abdullah bin Muhammed SEFER Türkiye'ye geldi. Neler gördünüz, varılan netice ne oldu. Bir açıklama yapabilir misiniz?

Bildiğiniz gibi Hac, İslamın temel şartlarından biridir. Bu ibadeti yerine getirebilmek için mali yönden zengin olunması ve yol emniyetinin de bulunması lazımdır. Dünyada bu şartlara sahip olan 1,5 milyar'a yakın müslüman, her yıl Suudi Arabistan'a giderek, Hac vazifesini yerine getirmektedir. Değişik yol, iklim, izdiham ve diğer şartları göz önüne alındığında, bu ibadetin çeşitli zorlukları vardır. Bu zorluklar nasıl asgariye indirilebilir?

Bunun yanı sıra, 1987 yılında Ürdün'ün Başkenti Amman'da toplanan 17 İslam Ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda, Suudi Arabistan'ın isteği üzerine Haremeyn'i genişletme çalışmaları gerekçe gösterilerek Hac'da kota uygulaması kararı alınmıştı. Alınan bu karara süre konulmamıştır. Haremeyn'deki genişletme çalışmaları tamamlanmış, ancak Arafat-Mina ve Müzdelife'nin mekan olarak ihtiyaca cevap vermediği, buradaki izdihamlarda her yıl çok sayıda hacının vefat ettiği ve söz konusu yerlerde de bir takım düzenleme çalışmaları yapıldığı belirtilerek, Suudi Arabistan tarafından kota uygulaması devam ettirilmiştir.

Gerçekten de son yıllarda İslam ülkelerinden Mekke'ye gelen hacı sayısında büyük bir artışın olduğu görülmekte ve bu sebeple de Mekke ve Medine'de İskan, Mekke'den Arafat'a, Arafat'tan Müzdelife'ye, Mina'ya intikal ve İskan, şeytan taslama mahallinin yetersizliği dolayısıyla izdihamların yaşandığı ve büyük sıkıntılar çekildiği bilinmektedir.

Ben 1995 yılında, daha Bakan değilken Allah'a şükür Hacca gittim ve bu sıkıntıları bizatihi yerinde gördüm, izdihamları yaşadım. Sıkıntıların nereden ve nasıl kaynaklandığını, izdihamların nerede ve nasıl yaşandığını yakinen biliyorum.

Ülkemizden her yıl maddi ve manevi çeşitli zorluklara katlanarak Hac ibadetini yerine getiren vatandaşlarımız bu ibadetlerini nasıl daha kolay, daha gönül huzuru ile yapabilirler? Neler yapabiliriz de yaşanan sıkıntıları asgariye indirebiliriz?

Artan nüfus oranımız dikkate alındığında ülkemize tanınan ko- ta'nın arttırılmasını sağlayabilir miyiz? konularını görüşmek üzere Diyanet İşleri Başkanı'nın da bulunduğu bir heyetle birlikte 31 Kasım 1996 tarihlerinde Suudi Arabistan'a gittik, Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman DEMİREL'in, Başbakanımız Sayın Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN'ın sözlü mesajlarını Kral Sayın Fahd Bin Abdülaziz'e, Başbakan Yardımcımız ve Dışişleri Bakanımız Sayın Prof. Dr. Tansu ÇİLLER'in Hac kotasının kaldırılması, o da olmazsa, ülkemizden Hacca gidecek vatandaşlarımızın ihtiyacı nispetinde vize verilmesi hususundaki yazılı mektubunu Başbakan 1. Yardımcısı Velihaht Prens Sayın Abdullah Bin Abdülaziz'e ilettik.

Not: [Kral aynı zamanda Başbakanıdır. Abdullah bin Abdülaziz, Kralın kardeşi ve vekilidir. G.T.]

Bizim ziyaretimizden 20 gün sonra, Suudi Arabistan Hac Bakanı Mahmud bin Muhammed SEFER, beraberinde bir heyetle, benim davetlim olarak Türkiye'ye geldi, Suudi Arabistan Kralı Sayın Fahd Bin ABDÜLAZİZ'in bir mektubunu Sayın Cumhurbaşkanımıza birlikte ilettik ve Sayın Başbakanımızla da görüştük.

Daha sonra da iki Bakan ve beraberindeki heyetler oturup her konuyu enine-boyuna konuşup tartıştık.

◆ Daha çok hangi konular üzerinde durdunuz? Yani Suudi Arabistan yetkililerine ilettiğiniz hususları ana başlıklar olarak alabilir miyim?

Bunları hemen su anda ana maddeler halinde şöyle özetleyebilirim:

1. Kota rakamının artırılması. (Türkiye, nüfusunun % 98'i müslüman olan bir ülkedir. Kota uygulamasında; ülke nüfusunun bu oranı dikkate alınmamaktadır. Bunun sonucu Türkiye gibi nüfusunun büyük bölümü müslüman olan ülkelerde izdiham yaşanmakta, diğer ülkelerde ise kota rakamı doldurulamamaktadır.]
2. Arafat'ta 1996 yılında uygulanan sistem sebebiyle Türk hacıları için yeni çadır yerleri açılmıştır. Bu yerler daha önceden kullanılmayan veya yol olarak kullanılan yerlerdi. Buralarda tuvalet ve su sıkıntısı yaşanmıştır. 1997 yılı için bu yerlere yeterince tuvalet ve abdest alınacak mahaller yapılmalıdır.
3. Arafat'tan Müzdelife'ye intikalde ilk defa 1996 yılında kullanılan sistem sayesinde 100 bin hacı çok kısa bir zamanda Müzdelife'ye intikal etmiştir. Bu sene de aynı uygulama devam ettirilmelidir. Ancak, Müzdelife'deki 9. yol ve etrafı tel örgülerle çevrilmiş dar bir alandır. Bu alanda izdiham sıkıntısı yaşanmıştır. Bu sebeple bu alanın genişletilmesi gerekmektedir.
4. Müzdelife'de 100 bin kişinin ihtiyacına kısmen de olsa cevap verecek tuvalet ve abdest alınacak yerlerin yapılması gerekmektedir.
5. Türkiye'den direkt Medine'ye uçakla inen hacı adayları için (Acenta hacıları) Suudi Arabistan'ca karayolu transfer ücretlerinde Cidde-Medine parkurunun çıkarılması. [Önceki senelerde hac talimatlarında bir açıklık olmadığı gerekçesiyle bu transfer ücretleri tam olarak alınmış, daha sonra iade yoluna gidilmiştir. Ancak bu geri ödemelerde çoğu zaman sonuç alınamamıştır.]
6. Mina'da Türk hacılarının bulunduğu bölge yetersiz gelmekte, bir kısmı da Mina sınırları dışında kalmaktadır.
7. Ülkemizden Hacca giden insanlarımıza yol ve yön göstermek maksadıyla hazırlanan ve siyasi içeriği olmayan afis, flama ve pankart gibi malzemelerin Suudi Arabistan'a bir izin dahilinde sokulabilmesi.
8. Acenta hacı adaylarının vize işlemleri esnasında, pasaport arasına konulan transfer ve hizmet çekleri problem olmaktadır. Bu problemin halli için başka çareler düşünülebilir mi?
9. Cidde-Mekke-Medine arasında transferlerde kullanılan otobüslerin bir çoğunun eski olması, şoförlerin tek olarak çalışması, her yıl insan kaybına sebep olan kazalara neden olmaktadır. Bu konuda acil tedbirler alınmalıdır.

Yurtdışında ikamet eden vatandaşlarımız ile ilgili hususlar:

1. Geçmiş yıllarda olduğu gibi yurtdışında işçi olarak çalışan vatandaşlarımızdan Din Hizmetleri Müşavirlikleri organizasyonu ile Hacca gideceklerin vizelerini buldukları ülkelere almaları, bu vizelerin verilmesinde ol ülkedeki Din Hizmetleri Müşavirliklerimizin muhatap kabul edilmesi.
2. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Hizmetleri Müşavirliği organizasyonu ile Hacca gidecek vatandaşlarımızın Suudi Arabistan'ca istenilen transfer ücretleri ile diğer hizmetler karşılığı meblağın, Başkanlığın Türkiye organizasyonunda olduğu gibi Suudi Arabistan'a girişlerin tamamlanmasından sonra Başkanlıkça toptan ödenmesi, vize esnasında kendilerinden çek istenmemesi."

◆ Görüşülen bu konuların neticeleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Birinci sorunun cevabında da bahsettiğim gibi gerek Suudi Arabistan'da ve Gerekse Türki

ye'de yaptığımız görüşmelerde biz, Suudi Arabistan'da Hac kotasının kaldırılmasını veya hiç olmazsa ülkemizden Hacca gidecek vatandaşlarımızın ihtiyacı nisbetinde vize verilmesini istedik ki, bu rakam, 1997 yılı hac mevsiminde Hacca gitmek için müracaat eden 78 bin kişidir. Ancak, Suudi Arabistan

yetkilileri, kotaya sebep olan genişletme çalışmalarının bir bölümünün bittiğini, bir bölümünün ise bitmediğini ifade ile, çeşitli güçlükleri gerekçe göstererek, 1997 yılında kota arttırımının mümkün olmadığını ve Türkiye'ye tanınan 61.183 kişilik kontenjanın dışında daha fazla vize verilmesinin zor olduğunu dile getirdiler, bu konuda kardeş ülke Türkiye'den sabır ve anlayış beklediklerini ifade ettiler, Arafat, Müzdelife ve Mina'da yapılmasını istediğimiz iyileştirme tekliflerimizi ise kabul ederek, problemlerin halli yoluna gideceklerini, Türk hacılarının daha rahat ve huzurlu bir ortamda hac yapmalarını sağlayacak tedbirleri alacaklarını belirttiler.

◆ Karayoluyla Hacca gidilip gidilmemesi konusunda çeşitli tartışmalar gündemi meşgul etti uzun zaman. Bu konuya bir açıklık getirilebilirdi mi?

Evet, bu konu çok tartışıldı. Biz de ne yapabiliriz diye çalışmalar, araştırmalar yaptık. Devletimizin ilgili birimlerinden, karayolundan yapılacak Hac yolculuğunun, yol emniyeti bakımından sıhhatli olmadığı bilgileri veriliyor.

Biliyorsunuz, Haccın şartlarından birisi de, yol emniyetinin bulunmasıdır. Bu sebeple bu kutsal yolculuğun bu yıl da hava yolu ile yapılmasına karar verildi ve çalışmalarımızı da ona göre sürdürüyoruz.

Ancak, Türk Hava Yolları yetkilileri ile, hacı tasıma ücretlerinde bir indirim yapılabilir mi konusunu görüşüyoruz.

Aynı görüşmeyi Suudi Arabistan Hükümet yetkilileri de, Suud Hava Yolu yetkilileriyle görüşüyorlar. İnşallah bu konuda bir ortak paydaya ulaşabiliriz.

Bütün bu çalışmalara rağmen bazı çevrelerce: "Ülkemizden gidecek hacı sayısını düşürmek, hacıların havayolu ile taşınmasını sağlamak maksadıyla Devlet Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı kotanın kaldırılmasını istemiyor" şeklindeki haksız iddia ve isnatların sebebini anlamak da mümkün değildir.

◆ Bu konuda vermek istediğiniz başkaca bir mesajınız var mı?

Her yıl artan ülke nüfusumuza göre ülkemizden daha fazla insanımızın Hacca gitmesini samimiyetle ve ihlasla istiyoruz. Ancak bu, Hac mahallerini genişletme çalışmaları sebebiyle tamamen Suudi Arabistan Devleti tarafından ortaya konulan bir durumdur. Bu sebeple insanlarımızdan sabır ve anlayış bekliyoruz. Yaptığımız bütün çalışmalarımızda ihlas vardır; samimiyet vardır, buna inansınlar.

Kara yolu-Hava yolu meselesi de aynıdır. Herşeyden önce Türkiye Devleti olarak Hacca gidecek vatandaşlarımızın yol ve can emniyetlerini sağlamak zorundayız. Haa, biz tedbirimizi alalım da takdir Allah'tan, o başka. Bu Hac mevsiminde de tedbirimizi hava yollarından yapmakla aldık.

Bu yönde tabii çeşitli spekülasyonlar yapılmaktadır ve yapılacaktır. Vatandaşlarımız bu spekülasyonlara kanmasınlar, bize inansınlar.

Bütün hacı adaylarımıza sevgilerimi, saygılarımı sunuyor; Ramazan-ı Şerif Ayı'nın, bütün milletimize hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Allah'tan diliyorum.

◆ Biz de size verdiğiniz bu değerli bilgiler için çok teşekkürler ediyoruz Sayın Bakanım.